

(3HOURS)

[Marks: 100]

N.B.: All questions are compulsory.

Q.1 Answer the following questions in not more than two sentences: (20)

- (a) What is the 'minimum capital requirement of a bank' according to the Banking Regulation Act, 1949?
- (b) What is the meaning of 'special crossing' in terms of a cheque?
- (c) What is a Garnishee Order?
- (d) What is 'noting' and who does it?
- (e) What is 'Legal Proceeding' under the Bankers Books Evidence Act, 1891?
- (f) Define 'debt' under the Debts due to Banks and Financial Institutions Act, 1993?
- (g) What is a 'Bank Rate' as per Reserve Bank of India Act, 1934?
- (h) What is a 'hundi' under the Negotiable Instrument Act, 1881?
- (i) Give two main objectives of enacting the Banking Regulation Act, 1949.
- (j) 'Deposit Insurance Corporation' under the Reserve Bank of India Act, 1934.

Q2. Write Short Notes on any four of the following: (20)

- (a) Kinds of endorsement.
- (b) Winding up of Banking Company.
- (c) Contrast between Promissory Note and Bill of Exchange.
- (d) Debt of Recovery Tribunals.
- (e) Composition of Central Board under the Reserve Bank of India, 1934.
- (f) Inland and Foreign Bills.

Q3. Answer the following by giving reasons (any two) (12)

(A) 'A' draws a bill of exchange on 'B'. 'B' accepts the bill of exchange without any consideration. The bill of exchange is transferred to 'C' without consideration. 'C' transferred it to 'D' for value.

Decide

- i. Whether D can sue the prior parties of the bill.
- ii. Whether prior parties other than D have any right of action inter-se.

(B) 'XYZ' BANK has been doing business of Banking in India for last 10 years. Now, the Bank wants to engage in trade by buying and selling goods to enhance its profits. The Bank also wants to transfer 40% of its profit to its Reserve Fund to strengthen its capital base. Can 'XYZ' Bank engage in trading and transfer of 40% of its profit to its Reserve Fund. If yes, under what provisions of the Banking Regulation Act, 1949.

(C) Whether the Bank is justified in refusing the payment of a cheque in the following conditions.

Give Reasons :

- (i) A cheque is issued on an account by 'A' and on the funds of this account the bank has a set off against a loan taken by 'A'
- (ii) A cheque is issued on 01-01-2019 and is presented to the Bank for payment on 01-05-2019.

- (iii) 'XYZ' Bank receives a cheque dated 01-12-2018 drawn by 'M', the cheque is presented for payment on 10-01-2019, the Bank has been notified of the lunacy of 'M' as on 21-12-2018.

Q4. Write any four questions

(48)

- (a) What are the core functions of Reserve Bank as a Central Bank of India?
- (b) What is the difference between Holder and Holder in Due Course? Discuss the various rights and privileges of a Holder in due course?
- (c) Discuss the provisions of Banking Regulation Act, 1949 relating to
  - i. Licensing of Banking Company and their Branches
  - ii. Licensing of Co-operative(Urban) Banks and their Branches
- (d) Discuss the provisions under Section 138 of the Negotiable Instrument Act, 1881.
- (e) Explain powers and functions of Securities and Exchange Board of India.
- (f) What are the various presumptions as to Negotiable Instruments as to special rules of evidence?

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य.
२. शक्य तिथे संदर्भित न्यायनिर्णय लिहा.
३. उजवीकडे नमूद अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र. १ खालील प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यात उत्तरे द्या. (२०)
- अ) बँक नियंत्रण कायदा, १९४९ नुसार 'बँकेची कमीत कमी भांडवलाची गरज' म्हणजे काय?
ब) धनादेशाच्या संदर्भात 'विशेष प्रकारचे रेखांकन' म्हणजे काय?
क) 'गारनिशी आदेश' म्हणजे काय?
ड) 'टिप्पणी' म्हणजे काय आणि ती कोण करत?
इ) बँकेच्या पुस्तक पुरावा कायदा, १८९१ अंतर्गत 'कायदेशीर कार्यवाही' म्हणजे काय ?
फ) बँक आणि वित्तीय संस्थाना देय असलेल्या ऋण कायदा, १९९३ च्या अंतर्गत 'ऋण' व्याख्या सांगा.
ग) भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा, १९३४ च्या नुसार 'बँक दर' म्हणजे काय?
ह) विनिमय संलेखन कायदा, १८८१ अंतर्गत 'हुंडी' म्हणजे काय?
य) बँक नियंत्रण कायदा, १९४९ अधिनियमीत करण्यामागिल कुठलेही दोन उद्देश्य सांगा.
ज) भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा, १९३४ अंतर्गत 'ठेव विमा नियम'.
- प्र. २ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही चारवर) (२०)
- अ) विविध प्रकारचे पृष्ठांकन
ब) बँकींग कंपनीचे समापन
क) वचनपत्र आणि विनिमय पत्रातील तफावत
ड) ऋण वसुली न्यायाधिकरण
इ) भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा, १९३४ अंतर्गत केंद्रीय मंडळाची रचना
फ) अंतर्देशीय आणि विदेशी विपत्रे
- प्र. ३ खालिल प्रासंगिक समस्या करणांसहित सोडवा. (कोणत्याही दोन) (१२)
- अ) 'अ' हा 'ब' वर विनिमय पत्र काढतो आणि 'ब' ते विनिमय पत्र कुठल्याही मोबदल्याच्या बदल्यात स्विकृत करतो. विनिमय पत्र मोबदल्या व्यतिरिक्त 'क' ला हस्तांतरित करण्यात येते. 'क' ते 'ड' ला मूल्याच्या बदल्यात हस्तांतरित करतो.
ठरवा
१) 'ड' आधीच्या संबंधित व्यक्तींवर/पक्षकारांवर दावा करू शकतो का?
२) 'ड' सोडून आधीच्या संबंधित व्यक्तींना कारवाई करायचा अधिकार आहे का?

- ब) 'क्षयज्ञ' ही बँक गेल्या १० वर्षांपासून भारतात बँकिंगचा व्यवसाय करत आहे. आता नफा वाढवायच्या दृष्टीकोनातून बँकेला वस्तु/माल खरेदी आणि विक्रीच्या व्यापाराचा व्यवसाय करायचा आहे. बँकेला नफ्यातील ४० % राखीव निधीत हस्तांतरित करायचे आहे. भांडवलाचा पाया मजबूत करण्यासाठी 'क्षयज्ञ' बँक व्यापार करू शकते का आणि ४०% नफा राखीव निधीत हस्तांतरित करू शकते का? जर हो, तर बँकिंग नियंत्रण कायदा, १९४९ च्या कुठल्या तरतुदी अंतर्गत.
- क) खालील परिस्थिती धनादेश वठवण्यास नकार देऊन रक्कम न देण्याची बँकेची कृती योग्य आहे का? कारणे सांगा.
- १) 'अ' ने त्याच्या अशा खात्यावर धनादेश काढला ज्या खात्यातील ठेवीवर बँकेचा आधि भरपाईचा दावा 'अ' ने बँकेकडून काढलेल्या कर्जांमुळे होता.
  - २) १-१-२०१९ तारखेवर काढण्यात आलेला धनादेश वठवण्यासाठी १-०५-२०१९ रोजी बँकेजवळ दाखल करण्यात आला.
  - ३) ०१-१२-२०१८ ला 'म' ने रेखांकित केलेला धनादेश 'क्षयज्ञ' बँकेला वठवण्यासाठी १०-०१-२०१९ रोजी प्राप्त झाला. बँकेने २१-१२-२०१८ रोजी 'म' च्या विकलतेची नोंद केली होती.

प्र. ४ खालिल प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे द्या. (कोणतेही चार)

(४८)

- अ) केंद्रिय मध्यवर्ती बँक म्हणून भारतीय रिझर्व्ह बँकेची महत्वाची कार्ये कोणती?
- ब) धारक आणि नित्यक्रमातील धारक यातील फरक सांगा. नित्यक्रमातील धारकाच्या अधिकारांची आणि विशेषाधिकारांची चर्चा करा.
- क) बँक नियंत्रण कायदा, १९४९ अंतर्गत खालिल गोष्टींशी निगडीत तरतुदीची चर्चा करा.
  - १) बँक आणि त्यांच्या शाखांची अनुज्ञप्ती
  - २) सहकारी (शहरी) बँका आणि त्यांच्या शाखांची अनुज्ञप्ती
  - ३) विनिमय संलेखन कायदा, १८८१ अंतर्गत कलम १३८ च्या तरतुदीची चर्चा करा.
- इ) भारतीय सुरक्षा आणि विनिमय बोर्डाचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.
- फ) विनिमय संलेखनचे पुरावा बाबतीत विशेष अधिनियमांची विविध गृहीतके कुठली ?